

תשובה

איך מונים מל
השואדה?

איך חוצרים
השואדה?

כל המצוות שבתורה, בין עשה בין לא תעשה, אם עבר אדם על אחת מהן, בין בזדון בין בשגגה, כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתוודות לפני האל ברוך הוא, שנאמר: "איש או אשה כי יעשו מכל חטאות האדם למעול מעל בה' ואשמה הנפש ההיא. והתוודו את חטאתם אשר עשו" (במדבר ה, ו-ז), זה וידוי דברים. וידוי זה מצות עשה. כיצד מתוודה? אומר: "אנא השם, חטאתי, עויתי, פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך, והרי ניחמתי ובושתי במעשיי, ולעולם איני חוזר לדבר זה". זה הוא עיקרו של וידוי. וכל המרבה להתוודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח... וכן החובל בחבירו או המזיק ממונו, אף על פי ששילם לו מה שהוא חייב לו, אינו מתכפר לו עד שיתוודה וישוב מלעשות כזה לעולם, שנאמר: "מכל חטאות האדם" (במדבר שם).

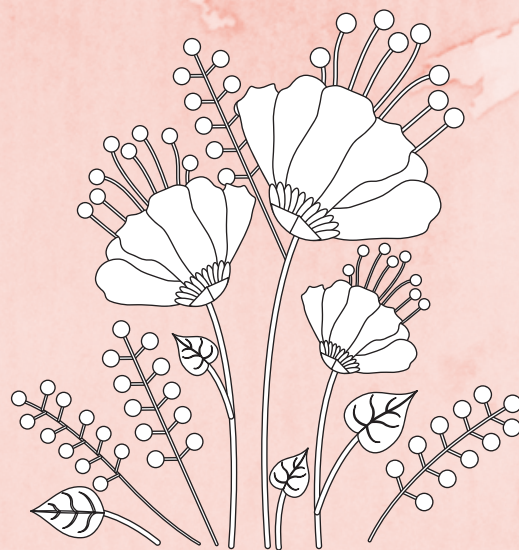
הרב משה בן מיימון, רמב"ם הלכות תשובה, פרק ב הלכות ב, ט-י

ב. ומה היא התשובה? הוא שיעזוב החוטא חטאו, ויסירנו ממחשבתו, ויגמור בליבו שלא יעשהו עוד, שנאמר: "יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישׁוב אל ה' וירחמהו ואל אלוקינו כי ירבה לסלוח" (ישעיהו נה, ז). וכן יתנחם על שעבר, שנאמר: "כי אחרי שובי נחמתי ואחרי הַנְדְּעִי סִפְקִתִּי עַל יֶרֶךְ" (ירמיהו לא, יח), ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, שנאמר: "ולא נאמר עוד אלוקינו למעשה ידינו, אשר בכ ירוחם יתום" (הושע יד, ד). וצריך להתוודות בשפתיו ולומר עניינות אלו שגמר בליבו.

ט. אין התשובה ולא יום הכיפורים מכפרין אלא עבירות שבין אדם למקום, כגון: מי שאכל דבר אסור, או בעל בעילה אסורה, וכיוצא בהן, אבל עבירות שבין אדם לחבירו, כגון: חובל חבירו, או המקלל את חבירו, או גוזל, וכיוצא בהן, אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו וירצהו. אף על פי שהחזיר לו ממון שהוא חייב לו, צריך לרצותו ולשאול ממנו שימחול לו. ואפילו לא הקניט את חבירו אלא בדברים, צריך לפייסו ולפגוע בו עד שימחול לו. לא רצה חבירו למחול לו, מביא לו שורה של שלשה בני אדם מריעיו, ופוגעים בו ומבקשים ממנו. לא נתרצה להם, מביא לו שניה ושלישית. לא רצה, מניחו והולך לו, וזה שלא מחל הוא החוטא. ואם היה רבו, הולך ובא אפילו אלף פעמים עד שימחול לו.

י. אסור לאדם שיהיה אכזרי ולא יתפייס, אלא יהיה נוח לרצות וקשה לכעוס, ובשעה שמבקש ממנו החוטא למחול, מוחל בלבב שלם ובנפש חפצה. ואפילו הצר לו הרבה וחסא לו הרבה, לא יקום ולא יטור. וזה הוא דרכם של זרע ישראל וליבם הנכון.

הרב אברהם יצחק הכהן קוק, אורות התשובה פרק טו אות י
כששוכחים את מהות הנשמה העצמית, כשמסיחים דעה מלהסתכל
בתוכיות החיים הפנימיים של עצמו, הכל נעשה מעורבב ומסופק.
והתשובה הראשית, שהיא מאירה את המחשכים מיד, היא שיש
האדם אל עצמו, אל שורש נשמתו, ומיד ישוב אל האלוקים, אל
נשמת כל הנשמות, וילך ויצעד הלאה מעלה בקדושה ובטהרה.
ודבר זה נוהג בין באיש יחידי, בין בעם שלם, בין בכל האנושיות, בין
בתיקון כל ההויה כולה

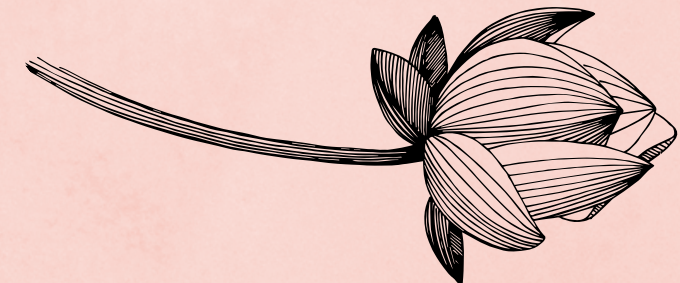

. הרב עדין שטיינזלץ, חיי שנה, עמ' 323-326

התשובה במהותה אינה קשורה לעבירות. למושג יש גם משמעות של חזרה, שיבה אל המקום, שיבה הביתה. ברשימה המופיעה בגמרא של דברים שנבראו טרם העולם, מופיעה התשובה (פסחים נד ע"א). אם כן, אין היא תלויה בעבירה שלפניה אלא עומדת בפני עצמה. התשובה, הקיימת מראש מקדם, מלפני היות עולם, היא השיבה או הפנייה אל הקב"ה.... התשובה היא בראש ובראשונה "שובו אלי" (זכריה א, ג), בלי קשר לשאלה האם נעברה עבירה או לא...

במהות הדברים, צריכים אנחנו לחזור בתשובה על כך שאנחנו חיים חיים פרטיים - 'חיים אזרחיים'. אדם יכול להיות שומר מצוות; אבל התודעה שלנו כמכלול, היא בדרך כלל תודעה אזרחית - ללא הרגשה מוחשית של נוכחות ה' בהם...

התשובה לא אמורה להניע אותנו לקיים עוד מצווה אחת, או לקנות אתרוג מהודר יותר. תכליתה היא להביא לשינוי התפיסות שלנו ביחס לממשות, לאמיתיות, בכל הנוגע לשאלה מה חשוב באמת ומה לא חשוב... במלים אחרות, תשובה היא עניין של שינוי זהות: איך אני מזהה את עצמי, היכן 'אני נמצא'.

דרכי תשובה

5. הרב משה פיינשטיין, שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק א סימן פח

בכמה פרטים בעניני השבת גזלה.

מעלת כבוד התלמיד אשר נשאו לבו לשוב בתשובה שלימה ובודאי קבלהו השי"ת כי גדולה תשובה... ויהיה לו שלום וברכה כל הימים.

בדבר רצונו לידע איך לקיים מצות השבה בגנבת ממון...

ומה ששאלת מה לעשות אם אין מכיר את בעל הגנבה. הנה זה מפורש בבבא קמא דף צד ע"ב שצריך לעשות צורכי ציבור. ואיפסק בן בשולחן ערוך חושן משפט סימן שס"ו סעי' ב'. וזהו דווקא לצורכי רבים ולא לצדקה. ולבנין ותיקון מקוואות הוא כלצרכי רבים ולכן טוב שיתן למקוואות...

ומה ששאלת בהגנבות שגנב כשהיה קטן. הנה אם הגזלה קיימת חייב להחזיר. ואם אכלה או נאבדה כשהיה קטן פטור אף לכשנגדל... ואם היתה קיימת כשנעשה גדול ואחר שנתגדל אכלה או איבדה בידיים חייב לשלם, ואם נאבדה באונס מסתבר שפטור. ובסתם נאבדה או נגנבה באופן ששומר שכר היה חייב יש לחייבו...

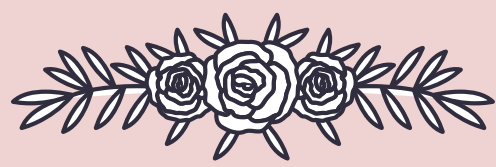
ומה ששאלת בגנבה מהאב או מהאם. הנה ודאי גם בן צריך להשיב להם או שימחלו בפירוש, כי באומדנא שמחלו אינו כלום לסמוך על זה, וגם כשלא ידעו שגנב מהם הא ודאי לא מחלו. שמהיפטר מממון שחייבין, צריך מחילה ממש בפועל...

ומה ששאלת שברי כך ששכחת הרבה גנבות שעברת. הנה נראה לעניות דעתי שצריך אתה ליתן לצורכי רבים כל כך עד שיצא הספק מלבך... אך חששות בעלמא שמא שכח אין להחשיב זה לספק כלל, אלא אם יודע ששכח ואינו יודע כמה, או קרוב לו ששכח...

... בכל אופן צריך מהם מחילה על הצער אם נודעו מהגנבה והיה להם צער, ובשביע זה צריך לכתוב מכתב לבקש מחילה...

ומה ששאלת בסוף שלקחת עבור עבודתך כשהיית גבאי צדקה, ובכפי עלמא היה נחשב שאתה עוסק בחנם. פשוט לעניות דעתי שאתה צריך להחזיר, כי מִאן שָׁם כך כי בעצמך לא היית רשאי לפסוק כך שכירות, כי אולי היה נמצא אחר שהיה עושה בחנם. אך אם יסכימו כל העוסקים ליתן כך עתה מתנה עבור עבודתך אפשר רשאים.

והנני המברך אותך שתשוב בתשובה שלימה ותתברך מהשי"ת, משה פיינשטיין.

הרב עובדיה יוסף, שו"ת יחוה דעת חלק ה סימן מד

שאלה: מי שחטא לחבירו והעליבו בדברים, וכעת ניחם על מעשיו, ורוצה להתפייס עמו לקראת יום הכפורים, אך הוא מתבייש ללכת אליו בעצמו לבקש את סליחתו, האם יכול לשלוח לו דברי פיוס בכתב, או על ידי שליח, או חייב ללכת אליו בעצמו ולבקש ממנו מחילה?

... בסיכום: מי שחטא כלפי חבירו, עליו ללכת לפייסו בעצמו ולא על ידי שליח, או על ידי מכתב, ומכל מקום הכל לפי הענין. שאם הדבר ידוע שהנעלב נוח לרצות, עדיף שילך אליו בכבודו ובעצמו לפייסו. ורק אם הוא קשה לרצות, וחושב שיותר יהיה נוח לו להתפייס אם ישלח אליו איש מכובד מידידיו שירצהו תחלה, יעשה כן, ולאחר מכן יבוא אחריו וימלא את דבריו בבקשת מחילה כדת. ונסלח לו. ונסיים בדברי הגאון רבי יוסף חיים בספר בן איש חי (פרשת וילך אות ו'), שחיוב גדול מוטל על כל אדם לבקש מחילה בערב יום הכפורים מאביו ואמו, על כל מה שחטא להם ופגע בכבודם, ומי שאינו עושה כן נקרא חוטא, ומזלזל בכבוד אביו ואמו, שאם בין אדם לחבירו חז"ל לבקש מחילה קודם יום הכפורים, כל שכן מאביו ואמו שכמעט אין אדם ניצול מחטא זה בכל יום. ומכל מקום אם הבן שוטה ולא ביקש מהם מחילה, או שהיה אנוס, ימחלו לו שלא בפניו, שיאמרו בפיהם בפירוש: הרי אנו מוחלים לבננו פלוני על כל מה שחטא לנו במשך כל ימות השנה ולא יענש חס ושלום בסיבתנו. וכן הבעל והאשה ימחלו זה לזה על כל אשר חטאו אחד כלפי השני במשך כל השנה ודברו בכעסם דברים אשר לא כן. וכן כל תלמיד שיש לו רב בעירו יבקש ממנו מחילה קודם יום הכפורים. ע"כ. ודבריו נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת. ובפרקי רבי אליעזר (פרק מו), איתא, שהשטן שבכל ימות השנה מקטרג על ישראל, ביום הכפורים מלמד על ישראל סניגוריא, ואומר יש לך עם אחד בארץ שהם דומים למלאכי השרת, מה מלאכי השרת נקיים, אף ישראל כן, מה המלאכים שלום ביניהם, אף ישראל כן, וכו'. והקדוש ברוך הוא שומע עדותו ומכפר עליהם. ישמע חכם ויוסף לקח.

הרב נחום רבינוביץ, שו"ת שיח נחום סימן צב

שאלה: מהי דרך התשובה הראויה למי שהרהר בדברים שאינם צנועים או שראה מקרה לילה?

תשובה: אם אירע לו הרהור וכיוצא בזה אין לחשוב עוד על כך, ואפילו לא לשם חרטה ותשובה, אלא ישכח מזה ויפנה את כל כוחותיו ומחשבותיו ומרצו לעניינים אחרים – רוחניים כגון תלמוד תורה, וגופניים כגון עשיית ספורט ומאמץ פיזי מתיש. בכך יזכה גם לאושר רוחני וגם לכושר גופני. אבל אם יעסוק במה שנכשל בו הרי זה רחמנא ליצולן "ככלב שב על קאו" (משלי כו, יא). כך אמרו (סוכה נב, ב): "תנא דברי רבי ישמעאל: אם פגע בכך מנוול זה – משכהו לבית המדרש. אם אבן הוא נימוח; אם ברזל הוא מתפוצץ". ושנינו באבות דרבי נתן (נוסחא א פרק כ): "רבי חנניה סגן הכהנים אומר, כל הנותן דברי תורה על לבו – מבטלין ממנו הרהורין הרבה... הרהורי שטות, הרהורי זנות, הרהורי יצר הרע, והרהורי אשה רעה, הרהורי דברים בטלים... וכל שאינו נותן דברי תורה על לבו – נותנין לו הרהורין הרבה... הרהורי שטות, הרהורי זנות, הרהורי יצר הרע, הרהורי אשה רעה, הרהורי דברים בטלים...".

וכתב הרמב"ם (הל' איסורי ביאה כא, יט): "אם יבוא לו הרהור - יסיע לבו מדברי הבאי לדברי תורה שהיא אילת אהבים ויעלת חן". ולהלן שם (כב, כא): "יתירה מכל זאת אמרו: יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה, שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה".

ועתה הראני ה"ה בניה הוז נ"י את דברי ר' ישראל סלנטר (אגרות ומכתבים מאת ר' ישראל סלנטר, מהד' שרגא הכהן וילמן, תש"ל, סי' כ"ה): "ואין להעמיק, ולא בהשתדלות מרובה לדחות ההרהורים, כי זה טבע נפש האדם, כל שמעמיק לדחות איזה רעיון איזה צער וכיוצא, עוד תתגבר ההתנגדות בנפש האדם להלהיב המוזר לאדם, לזאת מריבוי ההשתדלות לדחות ההרהורים יכול להיות שתיוולד לפעמים סיבה גדולה לחזק ההרהורים".

הרי מבואר שכך טבעו של אדם שההרהורים נמשכים מאליהם, אשר על כן דרך התשובה בהם שונה מדרך התשובה על חטא במעשה שאינו נובע מהתפרצות התאוה. בחטא מהסוג האחרון, כאשר אדם ממשיך לחשוב על הקלקול שגרם במעשיו הרי הוא מצטער יותר, מה שאין בחטאים הנובעים מהרהורים, שבאלו עיקר התשובה הוא להסיח דעתו מן העניינים ההם. ואדרבה יפנה את דעתו לדברי תורה

וחכמה, או על כל פנים לעניינים

